

Onlangs voorlopig erkend...

Tornjak - Kroatische Berghond

Bij de F.C.I. komen regelmatig aanvragen binnen om aan een rasstandaard – en daarmee aan een hondenras – een (voorlopige) erkenning te verlenen. Het gaat vaak om rassen die in het land van herkomst zijn erkend, maar daarbuiten niet of nauwelijks. ONZE HOND stelt ze aan u voor..

TEKST EN ILLUSTRATIES: RIA HÖRTER

Een voorlopige erkenning door de Fédération Cynologique Internationale (F.C.I.) betekent dat er in een groot aantal Europese landen aan dat ras nationale kampioenschapsprijzen kunnen worden toegekend. Deze rassen komen op tentoonstellingen nog niet in aanmerking voor het CACIB, maar kunnen wel de titel van Sectie Winner (zoals Europees Winner) en Wereldwinner verkrijgen.

Eko Vlastić, Bosnie

• Waar schapen zijn, daar is de Tornjak.

• De nieuwe Balkanrepublieken. Bosnië-Herzegowina en Kroatië zijn de landen van herkomst van de Tornjak.

LAND VAN HERKOMST

Na de eerder in ONZE HOND februari 2008 besproken Terrier Brasileiro en de in ONZE HOND september 2008 besproken Australian Stumpy Tail Cattle Dog wacht ook de **Tornjak - Kroatische Berghond** op een definitieve erkenning door de FCI.

Nu staat dit ras sinds 1 juni 2007 nog op het lijstje van voorlopig erkende rassen. Als landen van herkomst worden Bosnië-Herzegowina en Kroatië genoemd en deze herdershond is ingedeeld in de FCI-rasgroep 2: *Pinschers, Schnauzers, Molossers en Zwitserse Sennenhonden*, en wel in de sectie 2.2: *Berghonden*.

De Engelse naam van dit ras maakt

zijn herkomst en zijn taak helemaal duidelijk: Bosnian-Herzegovinian-Croatian Shepherd Dog. Als het voormalige Joegoslavië, in de jaren negentig van de vorige eeuw, uiteenvalt en de diverse landen (weer) onafhankelijk worden, betekent dat ook een herschikking in de wereld van de rashonden. Zo krijgen verschillende hondenrassen van de Balkan andere aanduidingen, waarbij 'Jugoslavenski' verandert in, bijvoorbeeld, 'Bosanski' of 'Hrvatski' (Bosnisch of Kroatisch). Er wordt nog wel eens strijd geleverd om als land van herkomst te worden aangewezen. Nationale hondenrassen passen prima bij opkomende nationale gevoelens...

Kato Pizmohtov

- *Op het eerste gezicht lijkt de Tornjak op een Šarplaninac of een Kraški Ovcar, beide eveneens leden van de Molosserfamilie.*

KUDDEBEWAKER, GÉÉN DRIJVER

Bijna alle auteurs melden dat de historie van de Tornjak teruggaat tot 1067 (anderen zeggen 1062) en men baseert zich dan op een document uit de bisschoppelijke archieven van Djakovo (of Đakovo), een Kroatische stad in de regio Slavonië. In 1374 maakt bisschop Peter Horvat, eveneens uit Djakovo, melding van een grote berg- en herdershond. In die eeuwen noemt men deze hond 'Canis montanus', de hond van de bergen, 'die verspreid is over

alle bergachtige streken in Kroatië.' Vier eeuwen later, in 1752, vinden we eenzelfde beschrijving, nu van Petar Lukic, die ook is verbonden aan het bisdom Djakovo. Lukic beschrijft een berghond, 60 tot 75 centimeter hoog, met een zwarte, grijze, gele, bruine – de laatstgenoemde soms met rood en wit – vachtkleur. De Tornjak is dan nog steeds een kuddebewaker, géén kudde-drijver, en hij bewaakt het vee – vooral schapen – tegen wilde dieren en de baas en diens bezittingen tegen

rovers en landlopers. De Tornjak is fysiek bijzonder goed aangepast aan zijn natuurlijke leefomgeving, die uit ruwe, bergachtige streken bestaat met extreme temperaturen en sneeuw. Uit recentere tijd dateert de vermelding van Von Stephanitz (1923), die een 'Bosnische Herdershond' beschrijft. Iets later, in 1958, verschijnt er een artikel over de Tornjak in het tijdschrift 'Moj Pas' van Ratomir Orban en in de jaren daarna wordt de naam van de Tornjak min of meer regelmatig in boeken en tijdschriften genoemd.

De naam van het ras is afgeleid van het Kroatische woord 'tor', dat 'een voor schapen afgerasterd gebied' betekent; het is de naam van de houten omheining waarin de kudde schapen de nacht doorbrengt. Tot op de dag van vandaag worden deze honden ook 'Torashi' genoemd en wel rond de stad Sinj en in de Kameshnica bergen. De herders in het Dinara gebergte gebruiken weer een andere naam: 'Dinarci'. Er wordt gezegd dat deze Dinarci al vanaf de Romeinse tijd in deze streken voorkomt.

MOLOSSERFAMILIE

Over de alleroudste geschiedenis van deze rashond, beter gezegd van dit type hond, bestaan diverse theorieën. Ze zouden rond 7000 jaar geleden met nomaden en hun kuddes vanuit Mesopotamië (nu Irak, Syrië en Iran), via Klein-Azië, in de Balkanlanden zijn gekomen. Anderen beweren dat het niet de Tornjak, maar de Kroatische Herder is die vanuit het oosten in de Balkanlanden terechtkomt. Waar men het min of meer wel over eens is, is dat de Tornjak verwant is aan, misschien zelfs afstamt van, de oude Tibetaanse Mastiff. Hoe dan ook, deze Tornjak is onmiskenbaar een lid van grote, oude Molosser familie en zijn naam luidt oorspronkelijk Hrvatski Pas Planinac, of

NIEUWE HONDENRASSEN

In landen van herkomst heet de Tornjak voluit *Bosansko-hercegovačko-Hrvatski pastirski pas – Tornjak*, waarbij 'pastirski pas' herdershond betekent.

vrij vertaald Kroatische Berghond. De Tornjak doet zijn werk vooral in de afgelegen streken, zoals bijvoorbeeld in westelijk Bosnië en in Lika, een bergachtige streek in midden Kroatië. Ook komt hij voor in Sinj en Knin, beide in zuidelijk Kroatië. Eigenlijk is het zo dat waar er schapen worden gehouden, men tevens Tornjaks aantreft.

Echter, net zoals andere werkrassen, verliest ook de Tornjak in de loop van de eeuwen zijn taak als kuddebewaker en hij zou verdwenen zijn als er niet in de twintigste eeuw een aantal mensen was geweest, dat zich inzet voor het behoud van dit oude ras. De Tornjak is het best bewaard gebleven in centraal Bosnië en in het westen van Herzegovina, vooral daar waar Kroaten leven. Het uiterlijk, gedrag en de manier van werken van de Tornjak zijn in die afgelopen eeuwen niet of nauwelijks veranderd. Zowel overdag als 's nachts verblijven ze bij de schapen. En uit de verhalen van herders blijkt dat één Tornjak twee wolven aan kan en dat een koppel een beer op de vlucht kan jagen.

FOKPROGRAMMA

Rond de jaren zeventig van de vorige eeuw zijn de Tornjaks zo zeldzaam geworden, dat voor uitsterven wordt gevreesd. Het zijn prof. dr. Stjepan Romić (een autoriteit op het gebied van de Kroatische Herdershond), dr. Ivan Lovrenčić, mr. Ratimir Orban, prof. Šandor Horvat, Stjepan Petar Krasić en prof. Mario Bauer die zich, in 1972, het lot van de nog overgebleven honden aantrekken en zich gaan bezighouden met een fokprogramma. Zij baseren zich voor wat het juiste

uiterlijk betreft op de oude beschrijvingen van de Tornjak uit 1067, 1374 en 1752.

Ten tijde van de republiek Joegoslavië blijft de Tornjak een 'kynologisch stiefkindje' en men lijkt er niet toe te kunnen of te willen komen om de Tornjak officieel als ras te erkennen. Echter, in 1979 wordt in Zagreb (Kroatië) een 'Commissie voor de standaardisering van de Tornjak en de introductie van de gecontroleerde fokkerij' opgericht en, onder auspiciën van de Joegoslavische Kennel Club, wordt in 1982 gestart met een

fokkerijprogramma. Nationaal wordt het ras, nog tijdens het bestaan van de republiek Joegoslavië, in 1981 erkend. In 1990 wordt de standaard gepresenteerd in Travnik, een stadje in midden Bosnië. De meeste recente standaard dateert van 2006 en is vastgesteld in Sarajevo. Het huidige stamboek wordt bijgehouden door de Kroatische Kennel Club, de Hrvatski Kinoloski Savez (HKS) in Zagreb. Op het eerste gezicht lijkt de Tornjak op een Šarplaninac of een Kraški Ovčar, beide eveneens leden van de Molosserfamilie. Samen vormen zij de

• *Tornjak met pups.*

• *In het algemeen wordt het temperament van de Tornjak beschreven als kalm, waardig en vriendelijk ten opzichte van de mensen – en kinderen – met wie hij leeft.*

Axel Gilenecke

- *In verhouding tot het grote, zware lichaam lijken de benen aan de lichte kant.*

drie herdershondenrassen uit het voormalige Joegoslavië. De Šarplaninac wordt in 1959 door de FCI erkend, de Kraški Ovcар in 1956.

'VAN ONBEKENDE HERKOMST'

De Balkanoorlogen zijn zeker van invloed geweest op de ontwikkeling van de Tornjak in de twintigste eeuw. In 1993 zijn er slechts 10 in Zagreb geregistreerd, maar zowel in de rest van Kroatië als in Bosnië en Herzegovina leeft een onbekend aantal dat niet over afstammingspapieren beschikt. Daarna gaat de ontwikkeling snel, want in 1997 zijn er al 200 geregistreerd. Dat betekent niet dat ze ook een stamboom hebben; veel honden

zijn 'van onbekende herkomst' en wat het uiterlijk betreft is het ras dan ook nog niet homogeen. De rasvereniging wordt in 1997 in Zagreb opgericht. De werkhond wordt langzamerhand gezelschapshond, die ook in stedelijke gebieden wordt gehouden. Op tentoonstellingen is de Tornjak meer en meer te zien en als de Duitse keurmeester Uwe Fischer het ras in 1997 keurt, is deze positief over het ras gestemd.

NATUURLIJKE LEEFGEBIED

Toch bestaat er grote bezorgdheid over het feit dat met het verdwijnen van de oorspronkelijke taak in het leefgebied van de Tornjak, ook karakteristieken van het ras kunnen verdwijnen. Daar-

om is er in Kroatië een project gestart dat niet alleen de wolf beschermt, maar ook de Tornjaks, die hun oude taak als beschermers van de kudde tegen de wolven en wilde dieren weer moeten uitoefenen. Er worden acht pups uit Zagreb in de bergachtige streken van Unešić geplaatst en daarmee slaat men twee vliegen in één klap – de bescherming van wolven én Tornjaks. Vanaf 1997 beijvert men zich in Kroatië zowel voor de internationale erkenning van de Tornjak als voor behoud van het ras in zijn natuurlijke leefgebied. Die inspanningen worden beloond, want op 1 juni 2007 wordt het ras voorlopig erkend door de FCI met als rasnummer 355.

NIEUWE HONDENRASSEN

Op de grote shows in Kroatië worden nu soms tussen de 40 en 50 Tornjaks ingeschreven en hun aantal in Kroatië wordt geschat op meer dan 1000. Het ras mag niet klagen over gebrek aan interesse, want Serajewo Televisie heeft al een documentaire over de Tornjak uitgezonden én er is een boek over het ras verschenen: 'Hrvatski Planinski pas Tornjak', door Ljiljana Nakic-Petrina, geïllustreerd met 220 foto's. In de stad Travnik, waar de standaard werd gepresenteerd, staat sinds 2007 een standbeeld van een Tornjak.

Marko Kostanjevac

• Tornjaks in de sneeuw.

IMPOSANTE, WAARDIGE HOND

Met 58-65 centimeter (teven) en 65-70 centimeter (reuen) schofthoogte is de Tornjak een imposante hond. Hij heeft een goed gebouwd, sterk lichaam en zijn optreden straalt kalmte en zelfverzekerdheid uit. Bijzonder is dat de Tornjak goed bestand is tegen ziektes en voor wat zijn huisvesting betreft geen hoge eisen stelt. Zomer en winter is hij tevreden met een ligplaats buiten, ook als het sneeuwt. Zijn lange, dikke vacht – die hem groter en dik-

ker doet lijken dan hij in werkelijkheid is – beschermt hem tegen alle weersomstandigheden. De wat warrige staart, in de vorm van een sabel, wordt vrij hoog, als een vlag of over de rug, gedragen. Op het hoofd en de benen is het haar korter.

Vooral in hoofd kunnen Tornjaks nogal van elkaar verschillen; volgens de rasstandaard moet het wigvormig zijn en zeker niet te groot of met een

te smalle voorsnuit. De overgang van het hoofd naar het lichaam is nauwelijks te zien door de manen (kraag), die door de vacht worden gevormd. Teveel stop wordt als een fout aangemerkt. De middelgrote, driehoekige, bewegelijke oren staan achter op het hoofd en als de hond relaxed is, liggen ze dicht tegen het hoofd aan.

De iets amandelvormige ogen zijn bruin van kleur en ook de oogleden

• De diverse vachtkleuren maken de Tornjak aantrekkelijk om te zien; hij kan zowel eenkleurig als meerkleurig zijn en alle kleuren zijn toegestaan.

Alle pogingen zijn in het werk gesteld om de namen van de fotografen van de foto's te achterhalen. Dit is niet altijd gelukt. Wie rechten op afbeeldingen meent te hebben, kan contact opnemen met de auteur van dit artikel.

moeten donker gepigmenteerd zijn. Het beenwerk van de Tornjak is weliswaar stevig, maar mag nooit te zwaar of grof zijn. In verhouding tot het grote, zware lichaam lijken de benen aan de lichte kant. Een Franse stand, met de voeten naar buiten, en een koe-hakkige achterhand worden als fouten aangemerkt.

De diverse vachtkleuren maken de Tornjak aantrekkelijk om te zien; hij kan zowel eenkleurig als meerkleurig zijn en alle kleuren zijn toegestaan. Meestal is wit de grondkleur. Herders hebben in hun fokkerij altijd de voorkeur gegeven aan veel kleuren in de vacht. De reden daarvan is dat ze hun honden vanuit de verte of in de schemering dan aan de aftekeningen kunnen herkennen. Bijzonder is dat de vlekken in aantal toenemen, naarmate de hond ouder wordt.

Ondanks zijn grootte en gewicht (35-55 kilo) heeft de Tornjak een soepel en lenig gangwerk.

KALM, WAARDIG, VRIENDELIJK

Over het algemeen wordt het temperament van de Tornjak beschreven als kalm, waardig en vriendelijk, ten opzichte van de mensen – en kinderen – met wie hij leeft. Jonge Tornjaks gedragen zich nog onbevangen, maar volwassen dieren kunnen 'voorzichtig agressief' en/of moedig zijn ten opzichte van wilde dieren en van hen die hun baas of diens bezittingen te na komen. Dan verandert deze afwachtende, waardige hond in een vastbesloten persoonlijkheid, die (ook grotere) rivalen attaqueert en zijn territorium bruusk verdedigt. Echter, nooit zonder reden. Een Tornjak is gewend zelfstandig beslissingen te nemen en problemen op te lossen. Daarbij is hij alert, leert vlug en vergeet opgedane ervaringen zelden. Rond het derde jaar zijn Tornjaks volwassen en als gebruikshond kunnen ze hun werk tot wel tien jaar achtereen doen. <

- De Tornjak is het best bewaard gebleven in centraal Bosnië en in het westen van Herzegovina, vooral daar waar Kroaten leven.